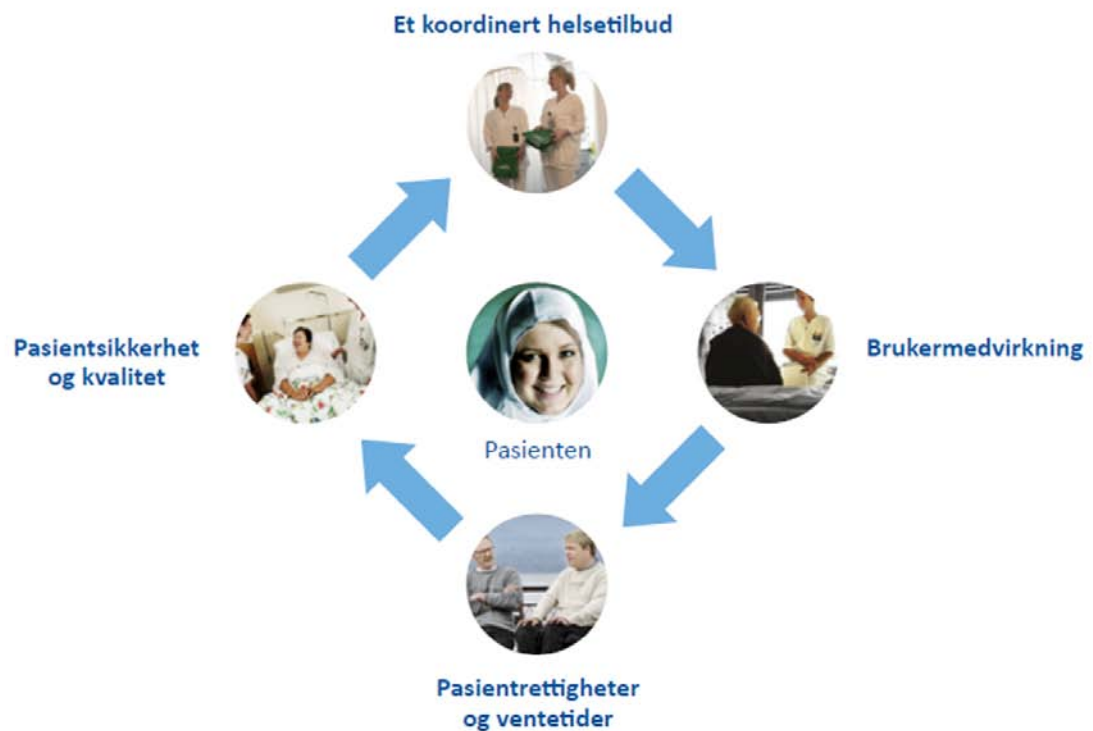

Brukermedvirkning i Helse Sør-Øst:

Veileder for brukerutvalg

- medvirkning i helseforetakenes arbeid med årlig melding
- forslag til tema for brukerutvalgets uttalelse til årlig melding
- forslag til tema for brukerutvalgets årsrapport.

Forord

Veileder for ”brukerutvalgenes medvirkning i helseforetakenes arbeid med årlig melding med forslag til brukerutvalgets uttalelse til årlig melding og tema for årsrapport” gir grunnlag for å styrke brukerutvalgenes innflytelse i helseforetakenes arbeid med årlig melding. Den gir også grunnlag for å tydeliggjøre brukerutvalgenes vurdering av helseforetakenes resultat og utfordringer og mer likeartet beskrivelse av egen virksomhet.

Veilederen er av rådgivende karakter. De enkelte helseforetak kan sammen med sine brukerutvalg finne en hensiktsmessig avveining mellom de råd som gis i veilederen med sikte på harmonisering og særegne forhold i hvert helseforetak.

Brukerutvalgets sentrale rolle som rådgiver for styre og administrasjon har utviklet seg over år. Det er i dag liten tvil om brukermedvirkningens verdi.

Jeg ønsker lykke til i det videre arbeidet i brukerutvalgene i helseforetakene og i Helse Sør-Øst RHF.

Peder Olsen (sign)
adm. direktør
Helse Sør-Øst RHF

Innhold

1. Om veilederen.....	4
2. Brukerutvalgets medvirkning i helseforetakets arbeid med årlig melding.....	4
3. Brukerutvalgets uttalelse til årlig melding.....	5
4. Brukerutvalgets årsrapport.....	5
Vedlegg uttrekk helseforetaksloven og vedtekter for helseforetak	7

Forkortelser anvendt i dette dokumentet:

HF	Helseforetak
RHF	Regionalt helseforetak

Med *helseforetak* forstås i denne veilederen, dersom ikke annet er spesielt presisert, både regionalt helseforetak og helseforetak. Omtale av helseforetak omfatter også private ideelle sykehus med driftsavtale.

1. Om veilederen

Brukerutvalget for Helse Sør-Øst RHF ønsket at det lages en veileder for brukerutvalgenes årsrapport og arbeidet med årlig melding. Målsetningen er at alle brukerutvalgene involveres i helseforetakenes arbeid med årlig melding på en god måte, og at det gis et likeartet bilde av arbeidet i brukerutvalgene.

Veilederen er utarbeidet i samarbeid mellom representanter for brukerutvalg i helseforetak og brukerutvalget for Helse Sør-Øst RHF og inneholder:

- Råd om brukerutvalgenes medvirkning i helseforetakets arbeid med årlig melding.
- Forslag til innhold i brukerutvalgets uttalelse til årlig melding.
- Forslag til innhold i brukerutvalgets egen årsrapport.

Veilederen bygger på gjennomgang og vurdering av hvordan brukermedvirkningen er synliggjort i helseforetakenes årlige meldinger, gjennomgang av årsrapporter samt informasjon om praksis.

Intensjonen med veilederen er å gi råd som kan tilpasses behov og arbeidsform i de enkelte helseforetak og brukerutvalg.

2. Brukerutvalgets medvirkning i helseforetakets arbeid med årlig melding

Helseforetakene sender hvert år en melding til eier som omfatter styrets plandokument for virksomheten og styrets rapport for foregående år. Plandokumentet skal være av strategisk og overordnet karakter og vise hovedtrekkene i virksomhetens fremtidige drift innenfor de rammebetingelser som er gitt av eier. (Jf. vedlegg 1). Kravet om dette er nedfelt i helseforetaksloven og i helseforetakenes vedtekter. Det skal rapporteres i forhold til oppdragsdokument fra eier, og det lages årlig en mal som angir hvordan dokumentet skal settes opp.

I samsvar med punkt 5 i ”13 prinsipper for brukermedvirkning” skal brukerrepresentantenes permanente medvirkning organiseres slik at brukerne gis reell innflytelse. Dette innebærer at det bør legges til rette for brukerutvalgets aktive bidrag i utforming av oppsummeringer i helseforetakets årlige melding, dvs kapitlet sammendrag resultat og utfordringer.

Det kan dessuten være hensiktsmessig at brukerutvalget utformer en egen uttalelse som inngår som del av helseforetakets årlige melding til eier. Brukerutvalgets uttalelse bør holdes innenfor tre sider.

Eksempel på organisering av arbeidet:

Proessen starter med at helseforetaket inviterer til medvirkning i arbeidet med årlig melding.

I brukerutvalg med mange medlemmer kan det være hensiktsmessig å utpeke en gruppe på to til fire personer som gir innspill til helseforetakets årlige melding på vegne av brukerutvalget.

Arbeidet kan organiseres slik at det forut for oppstart av arbeidet avtales enkelte faste møtepunkt mellom brukerutvalget eller deres representanter og administrativt ansvarlig for arbeidet med årlig melding for å avklare felles forståelse av helseforetakets resultatoppnåelse.

Hvis arbeidet fra brukerutvalgets side organiseres ved at en undergruppe deltar i arbeidet, er det viktig å sikre at innspill forankres i brukerutvalget. Årlig melding forelegges brukerutvalget til orientering.

3. Brukerutvalgets uttalelse til årlig melding

Brukerutvalgets uttalelse til årlig melding omhandler brukerutvalgets vurdering av helseforetakets resultatoppnåelse for året og planer for kommende år. Hva som skal omtales vil avhenge av brukerutvalgenes egne prioriteringer og de til enhver tid gjeldene oppdragsdokument samt helseforetakets egne strategidokument.

Punktene nedenfor er kun eksempler. Listen er ikke ment å være uttømmende, det er heller ikke slik at alle punkter må omtales. . For oppdeling i hovedområder vises til dokumentet ”Brukerutvalgenes felles prioriterte innsatsområder” med eksempler på oppgaver og tiltak.

Brukerutvalget

Eksempler på aktuelle stikkord er: kort om brukerutvalgets rolle, mandat, representativitet, oppnevning m.v., hvor brukerutvalgets årsrapport kan finnes (www.xxx.no/brukerutvalg), brukerutvalgets medvirkning og organisering av medvirkningen i arbeidet med årlig melding.

Om brukerutvalgets uttalelse

Under det innledende punktet anbefales det kort angitt hva uttalelsen er basert på. Eksempler er informasjon fra helseforetakets årlige melding, pasienttilfredshet- og brukererfaringsundersøkelser, saker brukerutvalget har vært særlig opptatt av gjennom året, informasjon fra pasient- og brukerombudene m.v. Uttalelsen bør omhandle både forhold brukerutvalget er tilfreds med og forhold som bør forbedres.

Tema: Pasientsikkerhet og kvalitet

Eksempler på forhold som kan omtales er: Pasientsikkerhet/pasientsikkerhetskampanjen, korridorpatienter, epikriser, sykehusinfeksjoner, oppfølging etter uønskede hendelser, informasjon og kommunikasjon mellom helsepersonell/helseforetak og pasienter og pårørende, resultat av brukererfaringsundersøkelser, strategier og handlingsplaner, fordeling av oppgaver og funksjoner.

Tema: Pasientrettigheter og ventetider

Eksempler på forhold som kan omtales er: Ventetider for behandling og i forløpet, fristbrudd, timeavtale sammen med mottatt henvisning, informasjon om fritt sykehusvalg, rapportering av ventetider til informasjonskontoret for fritt sykehusvalg, informasjon på nett om kvalitet og rettigheter.

Tema: Et koordinert helsetilbud

Eksempler på forhold som kan omtales er: Samhandlingsreformen, avtalearbeid, behandlingslinjer i pasientforløp fra hjem til hjem.

Tema: Brukermedvirkning

Eksempler på forhold som kan omtales er: Etterlevelse av 13 prinsipper for brukermidvirkning, medvirkning i samhandlingsreformen og i pasientsikkerhetskampanjen, pasienttilfredshet- og brukererfaringsundersøkelser, presentasjon av kvalitetsindikatorer, pasient- og pårørende opplæring, kvalitetsutvalg og klinisk etikk-komite.

4. Brukerutvalgets årsrapport

Forslag til hva som kan omtales i brukerutvalgets årsrapport følger nedenfor. Listen er ikke ment å være uttømmende, det er heller ikke slik at alle punkter må omtales.

Innledning

Eksempler: Antallet medlemmer, føringer, organisering, oppnevningssperiode og mandat, samt medlemmene ved årsskiftet.

Møtene

Eksempler: antallet møter, herav eventuelt møte med styret, sekretariatfunksjon, antallet saker, forberedelser til møter, hvordan sakslista settes, eventuell deltagelse fra pasient- og brukerombud og andre samarbeidspartnere.

Medvirkning, involvering og deltagelser

Eksempler på aktuelle stikkord er: Faste råd og utvalg i helseforetaket og på klinikk/divisjonsnivå, mål- og budsjett, strategiske planer, risikoanalyser, faglige utredninger, planer og styresaker, styrets møter, møter med brukerorganisasjoner, foredrag/innlegg, andre møter.

Saker som har vært behandlet

Hovedsaker.

Annet arbeid

Eksempler: kontakt HF/RHF, evaluering, forbedring av egen funksjon, egne høringsuttalelser, innspill til høringsuttalelser, konferanser, fellesmøter og besøk, opplæring – kompetanseutvikling i og utenfor helseforetaket.

Vedlegg

Uttrekk fra Lov om helseforetak

§34. Årlig melding om virksomheten mv. i regionalt helseforetak

Regionalt helseforetak skal hvert år utarbeide en melding om foretaket og foretakets virksomhet som forelegges departementet. Meldingen skal også omfatte de helseforetak som det regionale helseforetaket eier.

Meldingen skal blant annet redegjøre for virksomheten i det foregående år, herunder skal det redegjøres for gjennomføringen av krav departementet har stilt til virksomheten. Meldingen skal inneholde en plan for virksomheten i de kommende år.

Nærmere regler om meldingens innhold og frist for å forelegge den for departementet fastsettes i vedtektene.

§ 35. Pasienters og andre brukeres innflytelse

Regionalt helseforetak skal sørge for at representanter for pasienter og andre brukere blir hørt i forbindelse med utarbeidelse av plan i henhold til § 34 annet ledd annet punktum.

Regionalt helseforetak skal sørge for at virksomheter som yter spesialisthelsetjenester og andre tjenester som hører naturlig sammen med dette, etablerer systemer for innhenting av pasienters og andre brukeres erfaringer og synspunkter.

Uttrekk fra vedtekter for Helse Sør-Øst RHF**§ 14 Medvirkning fra pasienter og pårørende**

Styret skal påse at pasienters og pårørendes rettigheter og interesser blir ivaretatt, blant annet gjennom et fast samarbeid med deres organisasjoner.

Styret skal også påse at samiske organisasjoner, nasjonale minoritetsorganisasjoner og innvandrersorganisasjoner i helseregionen blir hørt i arbeidet med planlegging og drift av tjenestene.

Styret skal også påse at erfaringer, behovsvurderinger, prioriteringer og synspunkter som innhentes fra pasienter og pårørende og deres organisasjoner, gis en sentral plass i arbeidet med planleggingen og i driften av virksomhetene. Det skal fremgå av oversendelsen av årlig melding at brukerutvalg har fått forelagt meldingen før denne sendes departementet, jf. § 15. (...)

§ 15 Melding til departementet

Styret skal innen den 15. mars hvert år sende en melding til departementet som omfatter styrets plandokument for virksomheten og styrets rapport for foregående år. Plandokumentet skal være av strategisk og overordnet karakter og vise hovedtrekkene i virksomhetens fremtidige drift innenfor de rammebetingelser som er gitt av staten som eier og helsemyndighet. Denne delen av plandokumentet vil inngå i vurderings-grunnlaget for behandlingen av de enkelte års statsbudsjett. Plandokumentet skal videre, med utgangspunkt i vurderinger av eksisterende drift, gi beskrivelse av forventede endringer i befolkningens behov for helsetjenester og i den helsefaglige utviklingen på fagområdene, vise behovet for utvikling og endring av tjenestene og driften av virksomheten og styrets vurdering av ressursbruken for de nærmeste årene, med forslag til finansiering.

Rapporten om virksomheten fra foregående kalenderår skal vise hvordan pålegg og bestemmelser som er gitt i foretaksmøtet eller satt som vilkår for bevilgninger, er fulgt opp. Rapporten skal også vise virksomhetens utvikling i forhold til det regionale foretakets plandokument.

Uttrekk fra vedtekter i helseforetak eid av Helse Sør-Øst RHF

§13 Medvirkning fra pasienter og pårørende

Styret skal påse at pasienters og pårørendes rettigheter og interesser blir ivaretatt, blant annet gjennom et fast samarbeid med deres organisasjoner.

Styret skal også påse at erfaringer, behovsvurderinger, prioriteringer og synspunkter som innhentes fra pasienter og pårørende og deres organisasjoner, gis en sentral plass i arbeidet med planleggingen og i driften av virksomhetene. (...)

§ 14 Melding til Helse Sør-Øst RHF

Styret skal hvert år sende en melding til Helse Sør-Øst RHF som omfatter styrets plandokument for virksomheten og styrets rapport for foregående år.

Plandokumentet skal være av strategisk og overordnet karakter og vise hovedtrekkene i virksomhetens fremtidige drift innenfor de rammebetingelser som er gitt av Helse Sør-Øst RHF som eier. Denne delen av plandokumentet vil inngå i Helse Sør-Øst RHF's plandokument som igjen vil inngå i vurderingsgrunnlaget for behandlingen av de enkelte års statsbudsjett.

Plandokumentet skal videre, med utgangspunkt i vurderinger av eksisterende drift, gi beskrivelse av forventede endringer i befolkningens behov for helsetjenester og i den helsefaglige utviklingen på fagområdene, vise behovet for utvikling og endring av tjenestene og driften av virksomheten og styrets vurdering av ressursbruken for de nærmeste årene, med forslag til finansiering.

Rapporten om virksomheten fra foregående kalenderår skal vise hvordan pålegg og bestemmelser som er gitt i foretaksmøtet eller satt som vilkår for økonomisk kompensasjon, er fulgt opp. Rapporten skal også vise virksomhetens utvikling i forhold til xx HF's plandokument.

Uttrekk fra prinsipper om brukermedvirkning i Helse Sør-Øst**Brukermedvirkningens grunnlag**

1. Brukermedvirkning er et nødvendig virkemiddel for å sikre gode og likeverdige helsetjenester til alle innbyggere, uavhengig av kjønn, alder, etnisitet, bosted, og diagnose/funksjonsnedsettelse
2. Brukerrepresentantenes erfaringskompetanse er likeverdig med helsefaglig og administrativ kompetanse og er relevant på alle nivå i helsetjenesten
3. Brukerrepresentantene skal bidra til at brukersynspunkt gis en sentral plass i utforming av pasienttilbudet ved helseforetakene og at brukersynspunkt fremgår i rapportering etter plan- og meldesystemet og i beslutningsgrunnlag som fremmes for administrasjon og styrer
4. Medvirkningen skal sikres gjennom faste organer og for øvrig gjennom systematisk samarbeid med representanter fra brukerorganisasjonene. Brukerrepresentantene foreslås fra relevante pasient- og pårørendeorganisasjoner og eldres organisasjoner. Brukerrepresentantene som oppnevnes har selv erfaringer som pasienter eller pårørende og skal ivareta et helhetlig brukerperspektiv uten å representere særinteresser.